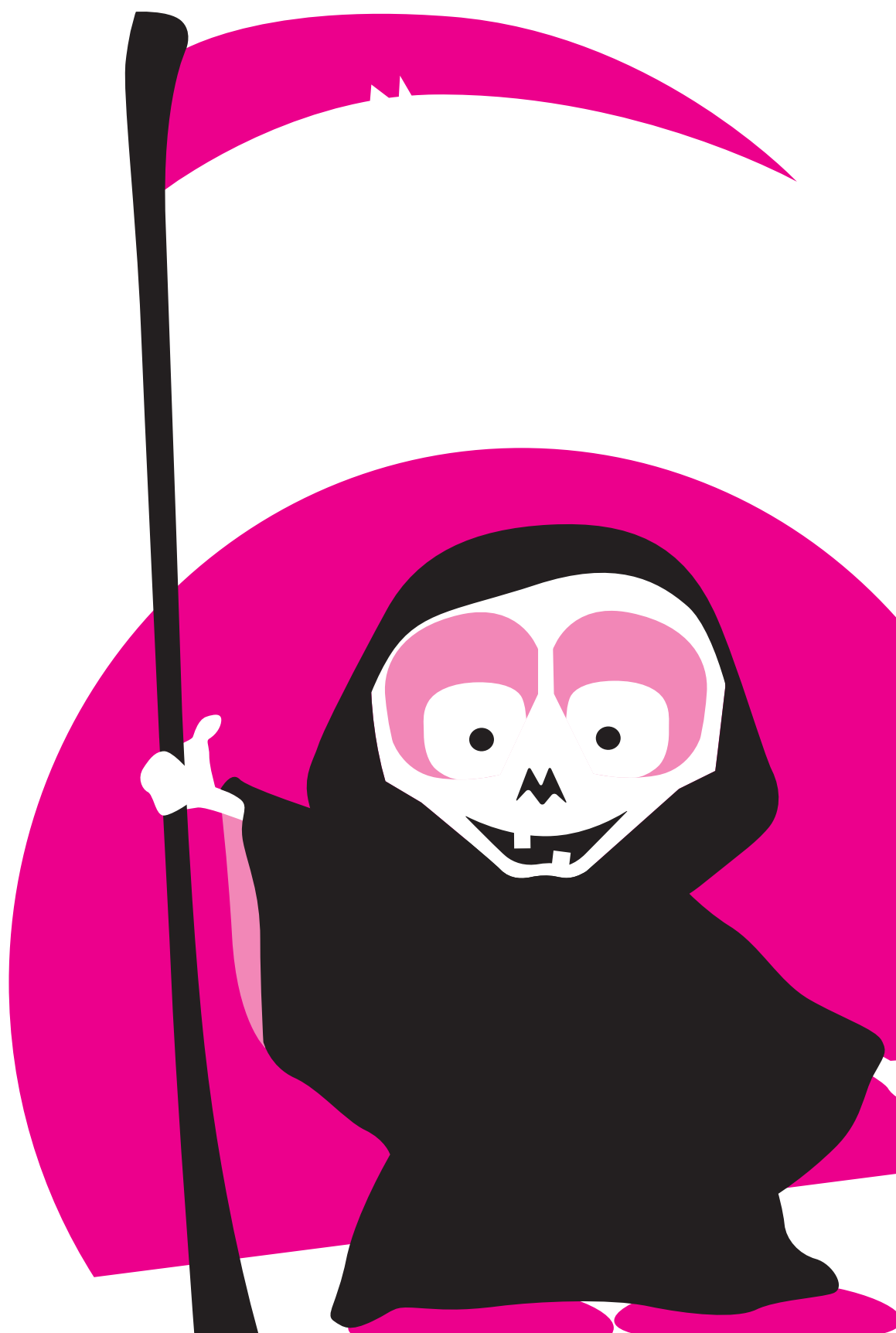
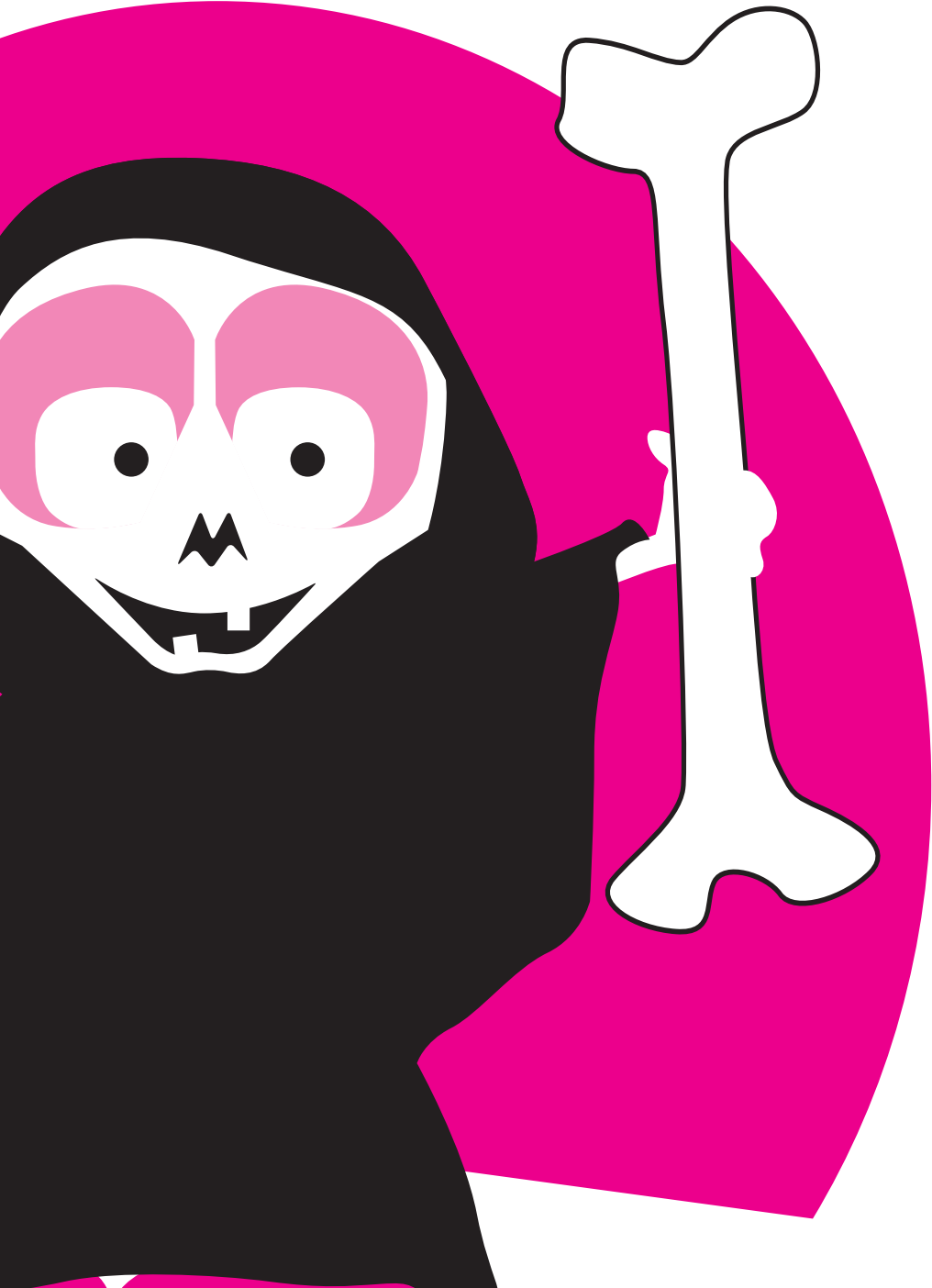

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

JAARVERSLAG 2018

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM

JAARVERSLAG 2018

1. Personalia	5
2. Bestuursverslag	7
1. Algemeen	
2. Programmering in 2018	
3. Doelgroepen	
4. Bezoekersaantallen in 2018	
5. Vooruitblik programmering	
6. Financiële positie organisatie	
7. Personeel	
8. Samenstelling en aftreedrooster bestuur 9. Governance	
3. Activiteitenverslag	17
1. Vaste presentatie	
2. Tijdelijke programmering in Museum Tot Zover	
3. Kenniscentrum en educatie	
4. Publieksactiviteiten	
5. Collectie-aanwinsten	
3. Balans	30
4. Staat van baten en lasten	31
5. Kasstroomoverzicht	32
6. Toelichting	33
1. Algemeen	
2. Balans	
3. Niet uit de balans blijkende verplichtingen	
4. Staat van baten en lasten	
7. Overige gegevens	42
1. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	
8. Bijlage	47
1. Prestatieverantwoording 2018	

PLUK DE DAG VOOR IK JE HALEN MAG

— Kleine Hein

1. PERSONALIA

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM
KRUISLAAN 124
1097 GA AMSTERDAM

BESTUUR PER 31 DECEMBER 2018

Voorzitter

de heer drs. E. Doeve

Secretaris

de heer drs. A.J.A. Wiechmann

Penningmeester

de heer N.W. de Boer

Overige bestuursleden

mevrouw A. Vink

de heer ir. J.H. Idema MA

mevrouw drs. Q.B. Muntz

ADVISEUR

de heer D.J. Francissen

DIRECTEUR

de heer drs. G. Sluiter

HOOFD INTERNE ZAKEN

mevrouw B. Tol (tot 15 november 2018)

mevrouw P. Klaassen (vanaf 18 juni 2018)

ACCOUNTANT

CROP registeraccountants

Nieuwegein

MEER CAKE EN TAART VÓÓR DE UITVAART

— Kleine Hein

2. BESTUURSVERSLAG

ALGEMEEN

Museum Tot Zover is dé (onafhankelijke) autoriteit op het gebied van onze omgang met de dood en maakt daarover museale en educatieve producties van hoge kwaliteit. Deze producties zijn kunstzinnig, informerend en/of prikkelend. Het museum biedt met zijn tentoonstellingen geen 'vaste blik', maar nodigt kunstenaars, onderzoekers en het publiek uit tot het ontwikkelen van eigen visies op de betekenis van de dood in het leven.

De doelstelling van de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum (de formele naam van Museum Tot Zover) is als volgt vastgelegd in de statuten: 'De stichting heeft ten doel mensen aan te zetten tot reflectie op dood, sterfelijkheid en rouw, en mensen te informeren over geschiedenis, heden en toekomst van uitvaartculturen, en dit zowel binnen als buiten het geëxploiteerde museum.'

De stichting tracht dit doel onder meer te verwezenlijken door:

- het exploiteren van een museum;
- het verwerven, beheren en presenteren van een collectie in eigendom of bruikleen;
- het organiseren van tijdelijke tentoonstellingen;
- het organiseren van activiteiten;
- het verspreiden van kennis en inspiratie op andere geoorloofde manieren, onder meer door middel van het exploiteren van een kenniscentrum;
- het samenwerken met andere organisaties, zowel lokaal, nationaal als internationaal en van uiteenlopende aard, die een bijdrage zouden kunnen leveren aan de verwezenlijking van het doel van de stichting; en
- alle andere geoorloofde middelen.

2018 was een bijzonder jaar voor het museum. Het vierde zijn 10-jarig bestaan met boeiende, kleurrijke presentaties en dito activiteiten, zowel binnen als buiten het museum, offline en online. We proberen bij dit alles steeds verschillende manieren te vinden om het publiek aan ons te binden. Zowel verbinding van publiek met funerair erfgoed en 'dodelijke kwesties' als groepen publiek met elkaar. Op een wijze die impact heeft. Samenwerking, ontmoeting en de rol van het museum als kenniscentrum zijn hierin steeds leidend.

PROGRAMMERING IN 2018

TENTOONSTELLINGEN EN PRESENTATIES IN MUSEUM TOT ZOVER

Hier Besta Ik. In eenzaamheid gestorven	22 sep 2017 – 11 maart 2018
+ interventie: Willem de Kooning Academie	18 feb 2018 – 11 maart 2018
As You Know Him II. Norita Pinas	25 maart 2018 – 13 mei 2018
Zachtjes om het Niet. Miloushka Bokma	8 juni 2017 – 10 april 2018
10 Jaar verzamelen. Over dode dingen	25 maart 2018 – mei 2019
Best of Class 2. Verlies Herinnering Fotografie	27 mei 2018 – 21 okt 2018
Do Not Go Gentle. Kim van Norren	1 nov 2018 – 16 maart 2019

ACTIVITEITEN IN MUSEUM TOT ZOVER EN ELDERS IN HET LAND

Tot Zover Poetry Dinner	1 feb 2018
Openingsevent Willem de Kooning Academie	18 feb 2018
Opening 10 jaar verzamelen / Norita Pinas	25 maart 2018
Opening Best of Class2	27 mei 2018
Tot Zover lezing bij boekpresentatie Goodbye Architecture	7 juni 2018
Koffie- en cakelezing 1 / Mieke Kerkhof	16 sep 2018
Tot Zover Lezing bij symposium Funerair Erfgoed in Gent	3 oktober 2018
Opening Kim Van Norren	31 okt 2018
Museumnacht Amsterdam	3 nov 2018
Tot Zover introductie bij Boekpresentatie Dood Kind	6 nov 2018
Koffie- en cakelezing 2 / Marion Bloem	18 nov 2018
Tot Zover lezing bij Relieken Symposium in Utrecht	23 nov 2018
Doodgewoon symposium met VOX-POP	18 nov 2018
Tot Zover Tafel	6 dec 2018
IK Ben film première	13 dec 2018

(DIGITALE) EDUCATIE ACTIVITEITEN DOOR MUSEUM TOT ZOVER

Kleine Hein op Reis – landelijke campagne	Nov 2017 – nov 2018
Symposium De Uitvaart: daar zit muziek in	18 april 2018
Campagne Doodgewoon in de klas	25 mei 2018
Training Gast sprekers Doodgewoon in de klas	17 sep 2018
Workshop 'Grensverkenningen'	15 nov 2018
Tot Zover x Reinwardt Academie / 3e jaars implementatieplan	Nov 2018 – jan 2019

Het symposium *De uitvaart- daar zit muziek in* en de workshop *grensverkenningen* zijn mede geïnitieerd door de Funeraire Academie, waarvan Museum Tot Zover stakeholder en penvoerder is.

DOELGROEPEN

Het museum onderscheidt verschillende publieksgroepen:

1. Kunst & cultuurgeïnteresseerde volwassenen voor de vaste en tijdelijke exposities, zowel Amsterdammers als bezoekers van buiten de stad (uit Nederland en uit het buitenland)
2. Schoolgroepen (m.n. ROC en PO)
3. Studenten, wetenschappers, hobbyisten met belangstelling voor het thema van Tot Zover
4. Mensen die zich vanwege persoonlijke omstandigheden betrokken voelen bij het het thema van Tot Zover

BEZOEKERSAANTALLEN IN 2018

MUSEUMBEZOEK

•	2018	4.001 bezoekers	3.846 in museum / 155 externe events
•	2017	4.519 bezoekers	3.670 in museum / 849 externe events
•	2016	4.366 bezoekers	4.216 in museum / 150 externe events

Het totaal aantal bezoekers aan culturele activiteiten van het museum in 2018 was 4.001. Dit is een daling van 11% ten opzichte van het jaar ervoor. Het bezoekersaantal blijft daarmee achter bij de verwachtingen. Daar zijn twee oorzaken voor te geven. Enerzijds was er geen grote publieksten-tonstelling, omdat we er geen financiering voor konden vinden. De Laatste Aai is nu verplaatst naar 2019. Anderzijds was er door zwangerschap en ziekte van de marketeer te weinig menskracht op het gebied van PR en werving. De grote buurtactie ter viering van het 10-jarig bestaan is o.a. komen te vervallen. Wel zien we dat de events zeer goed liepen en doorgaans voltekend waren. De waardering van museumbezoekers blijft onverminderd hoog.

TOTZOVER.NL EN SOCIAL MEDIA

•	2018	50.700 unieke bezoekers	50.700 / 61.900 sessies
•	2017	43.000 unieke bezoekers	43.000 / 48.200 sessies
•	2016	33.102 unieke bezoekers	33.102 / 37.950 sessies

Museum Tot Zover heeft sinds 2017 een digitale koers ingezet om haar doelgroepen ook op een andere wijze te bereiken en te faciliteren. De nieuwe website ging in zomer 2017 online. Deze dient als een 'museum without walls'. Mede door het gebruik van Google Ads (advertenties) – gestart in september 2017 met hulp van bureau INTK – is het aantal unieke bezoekers op de website in 2018 met 18% gestegen. Het aantal sessies is zelfs met 28% gestegen. Het is belangrijk dat we in 2019 deze stijgende lijn voortzetten. Het aantal volgers op Facebook is in 2018 gegroeid van 1.854 naar 2.479, een stijging van 34%.

IN DE KLAS

Het digitale lespakket doodgewoonindeklas.nl kreeg 2.800 unieke bezoekers. Na analyse kwamen we er op uit dat het pakket door 65 klassen is gebruikt. Een schoolklas heeft gemiddeld 28 leerlingen, dat maakt dus een bereik van 1.820 leerlingen. Verder waren er twee gastlessen met samen 56 leerlingen. Er zijn dus 1.876 leerlingen bereikt.

VOORUITBLIK PROGRAMMERING

- 2019**
- De Kist al in Huis (Saskia Aukema)
 - Ik Ben, filmgedicht (Mirella Muroli)
 - 180 Amsterdammers over de dood (Marjolein Frijling)
 - FA / Funeral Lab
 - De Laatste Aai
 - Season of Death
 - FA / Masterclass met Caitlin Doughty
 - F. in herinnering
- 2020**
- Transmission of Being
 - Best of Class 3
 - Heinstein / Death_Kids play

FINANCIËLE POSITIE ORGANISATIE

De Stichting Nederlands Uitvaartmuseum wordt sinds de opening in 2007 trouw ondersteund door de grootste coöperaties en bedrijven uit de uitvaartbranche. Samen met een groep bedrijfsdonateurs leggen zij een basis onder de exploitatie van het museum. In 2018 bedroegen de bijdragen van donateurs €180.995. Publieke en private fondsen droegen in 2018 ruimhartig bij aan onze projecten, met een totaalbedrag van ruim €32.723. Het VSBfonds en het Prins Bernhard Cultuurfonds steunden Hier Besta Ik; de tentoonstellingsmakers werden betaald dankzij een bijdrage van het AFK (bedragen niet meegerekend in 2018). Aan website en educatie werd gewerkt dankzij steun van het Dr. C.J. Vaillantfonds. Do Not Go Gentle - Kim van Norren kon worden betaald dankzij de kunstenaarsregeling van het Mondriaan Fonds. In de periode 2017–2020 ontvangt Museum Tot Zover een vierjarige gemeentelijke subsidie.

Het jaar 2018 wordt afgesloten met een positief resultaat van €11.257, welke wordt gedoteerd aan de bestemmingsreserve fondsenwerving. De solvabiliteit (eigen vermogen / balanstotaal) is groot als percentage (67%) maar beperkt qua bedrag (circa €114.000).

BELANGRIJKSTE RISICO'S EN ONZEKERHEDEN

We kijken nu naar de financiering van het museum, exclusief de jaarlijks sterk wisselende projecten/ tentoonstellingsinkomsten, kortom de totale opbrengst minus project-financiering. Dit wordt dan €345.491 minus €32.723 is €312.768.

De Stichting werd in 2018 voor 47% gefinancierd dankzij giften van vijf grote bedrijven en voor 8% door vier kleine bedrijven. Helaas hebben drie bedrijven zich teruggetrokken, deze betaalden elk jaarlijks €5.000 als donatie. Een bedrijf ging failliet, de ander vond het even mooi (en komt in 2019 terug) en een derde had al aangekondigd na vele jaren te stoppen. De financiering komt nu voor 34% van de Gemeente Amsterdam, welke conform het kunstenplan dit jaarlijks zal bijdragen in de periode van 2017-2020. Het eigen-inkomstenpercentage (donaties bedrijven en particulieren, entreegelden en winkelverkoop) zit daarmee op 66%, ruim boven de, door de Gemeente Amsterdam en AFK vastgestelde, norm van 25%. Het risico is daarmee meer gespreid, conform de verwachting. Het lukte in 2018 niet een nieuwe sponsor te vinden, al zijn er wel gesprekken gevoerd. De nieuwe bijdrage van het Vaillantfonds inzake het Kenniscentrum Tot Zover wordt besteed in 2018 en 2019. Het wegvallen van bedrijven die ons steunen is een risico, dat deels ondervangen wordt doordat er een continuïteitsreserve van €30.000 is opgebouwd. Daarnaast is er een algemene reserve van € 71.915. Het positief resultaat van 2018 (€11.257) mag volgens bestuursbesluit aangewend worden voor fondsenwerving in 2019. Als er grote bedragen wegvallen, zal er moeten worden bezuinigd op personeel. De personeelskosten (€186.342) bedroegen in 2018 totaal 56% van de bedrijfslasten (€332.099).

De begroting voor 2019 is opgesteld met €387.000 baten en €383.017 lasten, waarmee een beperkt positief resultaat wordt verwacht.

VRIJKAARTENBELEID

Donateurs, schenkers en bruikleengevers hebben gratis toegang tot het museum, maar daar wordt weinig gebruikt van gemaakt. Bij openingen en verschillende events mag men ook gratis naar binnen. Gasten die komen voor een afspraak met één van de medewerkers mogen ook zonder kosten naar binnen en op deze wijze verlenen we ook toegang aan relaties van De Nieuwe Ooster.

PERSONEEL

In 2018 had het museum 5 parttime-medewerkers in dienst met een totaal van 2,85 fte (2017: 2,65 fte). Overige expertise wordt op projectbasis betrokken. Er waren gemiddeld tien vrijwilligers op kantoor, naast de drie vrijwillige suppoosten en gidsen. Het museum draagt ook zorg voor de werving, roostering en begeleiding van de vrijwilligers voor café Roosenburgh. In 2018 ging het gemiddeld om 25 vrijwilligers (2017: 35 vrijwilligers).

SAMENSTELLING EN AFTREEDROOSTER BESTUUR

Lidmaatschap van Bestuur en Raad van Advies is onbezoldigd. In 2018 zijn twee nieuwe bestuursleden benoemd. Omdat het museum de samenstelling van het bestuur wenst te verbreden, zijn er twee leden met een cultureel profiel benoemd. Het bestuur kwam in 2018 vier keer bij elkaar, namelijk op 21 maart, 14 juni, 17 oktober en 6 december.

SAMENSTELLING PER 31-12-2018

NAAM EN FUNCTIE	HOOFDFUNCTIE	NEVENFUNCTIES
Voorzitter bestuur Dhr. E. Doeve	Voorzitter Bestuur en algemeen directeur van Coöperatie DELA	• Bestuurslid St. Eindhoven Marketing• Bestuurslid St. Stabat Mater• Voorzitter St. Pomotoren Van Abbe Museum• Lid stuurgroep Funeraire Academie
Penningmeester bestuur Dhr. N.W. de Boer	Directeur Financiën en Informatiemanagement van Yarden	• Lid RvC en voorzitter auditcommissie bij Eno Zorgverzekeringen• Lid RvC en voorzitter auditcommissie bij SBOH
Secretaris bestuur Dhr. A.J.A. Wiechmann		• Voorzitter RvC National Academic (Promovendum)• Voorzitter RvC Eminent Wonen & Zorg• Lid Commissie van Toezicht Penitentiaire Inrichtingen Vught• Voorzitter RvA Een & Al Natuurbegraven• Voorzitter RvC Veherex• Lid stuurgroep Funeraire Academie• Voorzitter Bestuur VvE “De Pettelaer” (Den Bosch)
Lid bestuur Mevr. A. Vink	Directeur R.K. Begraafplaats Buitenveldert	• Secretaris en plaatsvervangend voorzitter Bestuur Landelijke Organisatie Begraafplaatsen (LOB)• Redactielid brancheblad ‘De Begraafplaats’• Bestuurslid Heilige Land Stichting/museum Orientalis• Bestuurslid St. Klachteninstituut Uitvaartwezen
Lid bestuur Dhr. J.H. Idema	Cultureel ondernemer	• Bestuurslid St. De Nieuwe Kerk Amsterdam• Lid Visitatiecommissie Cultuurnota Gemeente Utrecht• Commissielid Amsterdams Fonds voor de Kunst
Lid bestuur Mevr. Q.B. Muntz	Hoofd Marketing Schouwburg Amstelveen	
Directeur Dhr. G. Sluiter	Directeur van de St. Nederlands Uitvaartmuseum	• Penningmeester St. Samenwerkende Amsterdamse Musea• Lid stuurgroep Funeraire Academie• Bestuurslid Salon de Museologie, Amsterdam• Lid RvA Museum für Sepulkralkultur, Kassel

ROOSTER VAN AFTREDEN BESTUUR

NAAM	FUNCTIE	BENOEMD	HERBENOEMINGEN (FORMEEL EINDE)
De heer E. Doeve	voorzitter	15-12-2011	2014 / 2017 / 2020 (2023)
De heer N.W. de Boer	penningmeester	27-06-2013	2016 / 2019 / 2022 (2025)
De heer A.J.A. Wiechmann	secretaris	21-11-2008	2011 / 2014 / 2017 (2020)
De heer J.H. Idema	lid	06-12-2018	2021 / 2024 (2027)
Mevrouw Q.B. Muntz	lid	06-12-2018	2021 / 2024 (2027)
Mevrouw A. Vink	lid	21-11-2008	2011 / 2014 / 2017 (2020)

Maximaal vier termijnen van drie jaar. Met ingang van 2017 gelden maximaal drie termijnen van drie jaar (voor nieuwe leden)

VERWACHTTE GANG VAN ZAKEN

De tentoonstelling *Do not go gentle* van Kim van Norren en de tentoonstelling *Tien jaar verzamelen – over dode dingen* werden verlengd t/m respectievelijk 17 maart en 12 mei 2019. Vanaf 27 maart is in de Grote Zaal de tentoonstelling *De kist al in huis* van Saskia Aukema te zien. Op 12 juni opent de grote expositie *De Laatste Aai – een eerbetoon aan dode dieren*, een project met werk van kunstenaars en fotografen, met diverse samenwerkingspartners en een uitgebreid randprogramma (kinderpresentatie, workshop Dierbare Vrienden, theater, diersafari over de begraafplaats, nabestaandencafé; ook Museumnacht staat in het teken van deze expositie). *De Laatste Aai* zal het gehele verdere jaar te zien zijn.

In 2019 toont Tot Zover twee video's tijdelijk in de vaste presentatie. De eerste is *Ik Ben* van Mirella Muroni. Deze film ging in december 2018 in het museum in première en is vanaf begin 2019 voor drie maanden bij ons te zien. Vanaf voorjaar 2019 is een speciale *edit* van Marjolein Frijlings veel geroemde *180 Amsterdammers* te zien: Amsterdammers van verschillende nationaliteiten vertellen over hun relatie over de dood.

Het jaar 2019 zal een veelheid van activiteiten kennen, ook buiten *De Laatste Aai* om. We gaan door met de succesvolle koffie- en cakelezingen, de eerste was op zondag 10 februari (Geerteke van Lierop). Met de Funeraire Academie organiseren we in mei een expert-meeting (*Funeral Lab*) en eind van het jaar een masterclass met een internationale gast. Met literair platform Watershed organiseren we een uit drie events bestaand literair festival in Eindhoven, *Season of Death*. Tot Zover is partner en co-creator. We organiseren in het najaar een event rondom het komende, postuum te verschijnen boek van dichter F. Starik.

We breiden voorts het aantal gastlessen rondom het lesprogramma Doodgewoon in de klas verder uit. De marketing krijgt een impuls door een nieuw aan te nemen marketeer, die zich onder meer zal richten op de buitenlandse bezoekers en de eigen buurt. Uiteraard wordt er gewerkt aan nieuwe tentoonstellingen voor 2020 en daarna.

Verder nemen we in 2019 onze vrijwilligersorganisatie onder loep en wordt de samenwerking met De Nieuwe Ooster herijkt. In 2019 wordt subsidie aangevraagd voor enkele aanpassingen in het museum. Dit wilden we eerder aanvragen, maar is verschoven.

GOVERNANCE

Nederlands Uitvaart Museum Tot Zover, ofwel Museum Tot Zover, wordt gebruikt als publieksnaam voor de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum. De stichting is een Culturele ANBI en onderschrijft de Ethische Code voor Musea. De Stichting is een geregistreerd museum en is lid van de Museumvereniging en het Overleg Amsterdamse Musea. Museum Tot Zover past de Governance Code Cultuur toe. Museum Tot Zover neemt geen deel aan de Museum CAO, maar de salarissen worden wel op vergelijkbare functies uit de museumwereld gebaseerd. De jaarlijkse jaarrekeningcontrole wordt uitgevoerd door CROP registeraccountants. Het bestuur van de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum is zich bewust van het feit dat er sprake is van belangenverstremgeling daar enkele leden werkzaam zijn voor organisaties die donateur zijn van het museum. Het bestuur ziet dit als gewenste belangenverstremgeling en evalueert dit jaarlijks.

**IK WIL
EEUWIG
LEVEN
TOT ZOVER
GAAT DAT
GOED**

— Kleine Hein

3. ACTIVITEITENVERSLAG 2018

STICHTING NEDERLANDS UITVAARTMUSEUM (TOT ZOVER)

Hoe gaan wij om met de dood? Die vraag werd gesteld bij de opening van het museum eind 2007. Dezelfde vraag blijft actueel nu we tien jaar verder zijn. Anno 2018 biedt Museum Tot Zover met zijn cross-mediale producties geen 'vaste blik', maar nodigt kunstenaars, onderzoekers en het publiek uit tot het ontwikkelen van eigen visies op de betekenis van de dood in het leven. De tentoonstellingen van 2018 bouwen voort op de ervaringen opgedaan bij *Post Mortem* (2016/17), waarin werd geoefend met een transhistorische wijze van tentoonstellen (oud naast nieuw) en publieksparticipatie. En met *Best of Class 1* (2016), waarin werd gewerkt met jonge kunstenaars die zelf het thema voor de tentoonstelling vaststelden dan wel inrichtten.

Met de programmering in 2018 beoogt Museum Tot Zover een breed publiek aan te spreken. Behalve door de herkenning die optreedt vanwege de diversiteit van de in beeld gebrachte mensen en culturen, wordt dat publiek ook actief gezocht door het aanbieden van bijvoorbeeld de zaalteksten in het Engels, iets wat we vanaf 2018 structureel toepassen. Dat publiek wordt ook actief gezocht door activiteiten te organiseren met uiteenlopende organisaties, op verschillende locaties, en te kiezen voor digitale toepassingen waar nodig. In alle producties staat een frisse en open communicatievisie centraal. De dood blijft een spannend thema. Voor veel mensen is de dood iets engs. Door toegankelijk en soms zelfs speels te communiceren, wordt die enge drempel verlaagd. Hier raken we aan de maatschappelijke waarde van het museum. Want ook al is de dood soms wat eng of ver van je bed: geen leven zonder dood.

VASTE PRESENTATIE

De vaste presentatie is te zien aan de hand van een drietal thema's – rituelen, het lichaam en rouw & herinnering. Deze kerncollectie is opgebouwd uit eigen collectie en (langdurige) bruiklenen. In 2019 wordt subsidie aangevraagd voor enkele aanpassingen aan de vaste museale presentatie van het museum (stond eerst gepland in 2018). De tijdelijke wand en de losse vitrines in de rituelenzaal worden vervangen door een grote multimediale vitrinewand. Ook is het de wens van het museum om de loze ruimte onder de trap naar het kantoor te veranderen in een klimaatveilige vitrine voor kwetsbare herinneringswerken van haar en papier.

TIJDELIJKE PROGRAMMERING IN TOT ZOVER

“Dat wat voor het slordige oog zinloos lijkt, is een ultiem gebaar van beschaving.”

Eberhard van der Laan †,
beschermheer van Stichting Eenzame Uitvaart

HIER BESTA IK

22 sep 2017 – 11 maart 2018

Het jaar 2018 begon met de staart van een tentoonstelling uit 2017: *Hier Besta Ik, in eenzaamheid gestorven*. In Nederland en België sterven jaarlijks tientallen mensen in volstrekte eenzaamheid én anonimiteit. Een groep dichters schrijft speciaal voor deze eenzame overledenen een gedicht dat zij voordragen tijdens de uitvaart. Fotograaf Bianca Sistermans en schrijver Hester van Hasselt werden geraakt door het humane karakter van de eenzame uitvaart. Ze maakten er een boek en een tentoonstelling over bij Tot Zover. De expositie was te zien in Grote Zaal, gang en aanbouw van 22 september 2017 tot 11 maart 2018. Gerdi Verbeet opende de tentoonstelling, bij afwezigheid van burgemeester Eberhard van der Laan. De eenzame uitvaart is een fenomeen en een maatschappelijk thema waar Tot Zover blijvend aandacht voor vraagt.

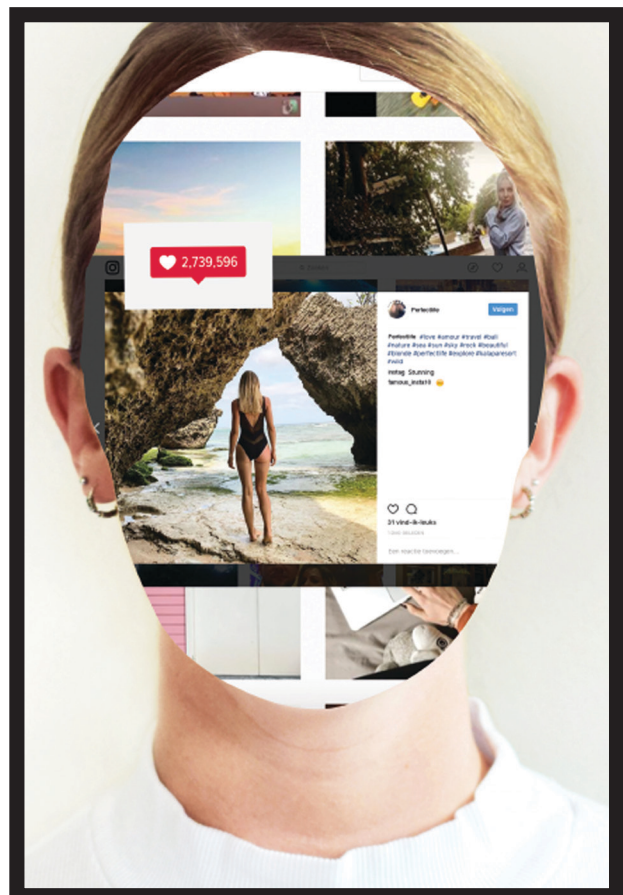
+ INTERVENTIE.

WILLEM DE KOONING ACADEMIE

18 feb 2018 – 11 maart 2018

In februari 2018 werd een educatief element toegevoegd aan *Hier besta ik*. Tweedejaars studenten advertising van de Willem de Kooning Academie uit Rotterdam bedachten verschillende creatieve concepten rondom de tentoonstelling. De resultaten waren drie weken te zien in Grote Zaal.

Een thema waarbij eenzaamheid centraal staat... Hoe breng je dergelijk sociaal maatschappelijke problematiek onder de aandacht en op welke creatieve manier doe je dat? Met deze centrale vraag gingen de jonge studenten aan de slag. De studenten hebben er vanaf september 2017 aan gewerkt en werden begeleid door docenten, de tentoonstellingsmakers en Museum Tot Zover. De resultaten uiteten zich in verschillende kunstuitingen zoals video's, installaties en foto's. Tijdens het openingsevent spraken de studenten met de bezoekers over hun eigen project. Docenten van de Willem de Kooning Academie verzorgden de inleiding. Deze presentatie op 18 februari werd een prachtig event met trotse studenten en ouders.

ZACHTJES OM HET NIET

8 juni 2017 – 10 april 2018

Intieme fotoportretten, magische momentopnames en geschilderde filmstills. Dit was allemaal te zien in de multimedia-installatie 'Zachtjes om het Niet' van Miloushka Bokma (1971). De installatie 'Zachtjes om het Niet' lijkt een kruising tussen een reisaltaar en een uitvergroete letterbak. Een combinatie van foto's, films en geschilderd beeld gemaakt door Andrea Radai. Een werk waar je als kijker zelf wordt uitgenodigd om verbanden te leggen. Waar ruimte is voor associatie, bespiegeling en beschouwing. 'Zachtjes om het niet' was tijdelijk opgenomen in de presentatie van Museum Tot Zover, tot 10 april 2018.

AS YOU KNOW HIM II. NORITA PINAS.

25 maart 2018 – 13 mei 2018

Op 25 maart gingen twee tentoonstellingen open. In de Grote Zaal was een solo te zien van Norita Pinas, een kunstenaar die geboren en getogen is in Suriname en van marron-afkomst is. Het dorp waar ze vandaan komt is verdwenen door de jarenlange guerrillastrijd die in het land woedde. Haar werk is een zoektocht vanuit het verleden naar de wortels van nu. Door haar kunstenaarschap geeft Pinas vorm aan haar ideeën en gevoelens over de dood en verlies. Hoe verhoudt het verleden zich tot het heden, hoe gaan we om met wat we zijn verloren, hoe moeten we verder leven? De installatie *As you know him II* was gemaakt van verschillende materialen, waaronder beschilderd doek, hout en zand. Het kwam intuïtief tot stand en was heel persoonlijk en ongrijpbaar. Zo kreeg de bezoeker de mogelijkheid om eigen ideeën of gevoelens erin te leggen.

10 JAAR VERZAMELEN. OVER DODE DINGEN.

25 maart 2018 – 22 mei 2019

Om het tienjarig bestaan te vieren organiseerde het museum in de gang en de oudbouw een expositie over tien jaar verzamelen. We toonden foto's, tekeningen en objecten die nog niet eerder te zien waren. Zoals een papierknipwerk uit 1818, de grote collectie herinneringswerken met haar, urnen van Maria van Kesteren en twee fotoseries die eerder tijdens tentoonstellingen in het museum te zien waren en inmiddels tot de collectie behoren: *Behind Death's Door* van Satijn Panyigay en *Meneer G.* van Carolin Reichert en Claudi Kessels. De recent verworven serie *Dan liever de lucht in* van Karel Maat werd ook gepresenteerd. Evenals de hedendaagse post-mortemfoto's die tijdens een eerdere tentoonstelling door het publiek waren ingestuurd. *10 jaar verzamelen* was ook een ode aan de schenkers en bruikleengevers. In de Tuinzaal waren de affiches te zien van de exposities uit de periode 2008–2018. De tentoonstelling was een prachtige aanvulling op de vaste presentatie en werd verlengd tot in 2019.

BEST OF CLASS 2. VERLIES | HERINNERING | FOTOGRAFIE.

25 mei 2018 – 21 okt 2018

Na de expositie van Norita Pinas was het in de Grote Zaal de beurt aan *Best of Class 2*. Hoe verbeeld je verdriet in een foto? Hoe laat je rouw zien? Of herinnering? Museum Tot Zover toonde werk van vier talentvolle fotografen, die recent afstudeerden aan de Fotoacademie in Amsterdam. Alle vier zochten ze hun thema in een persoonlijke benadering van omgaan met verlies. Met *Best of Class* biedt Museum Tot Zover een podium aan jong talent, aan studenten of pas afgestudeerden op het gebied van kunst, design, architectuur en fotografie. Onder begeleiding van onze vaste tentoonstellingsbouwer richtten ze de zaal in. De inleiding tijdens de opening werd verzorgd door Matt de Groot, beeldend kunstenaar, oprichter DCP en eindexamendocent Fotoacademie.

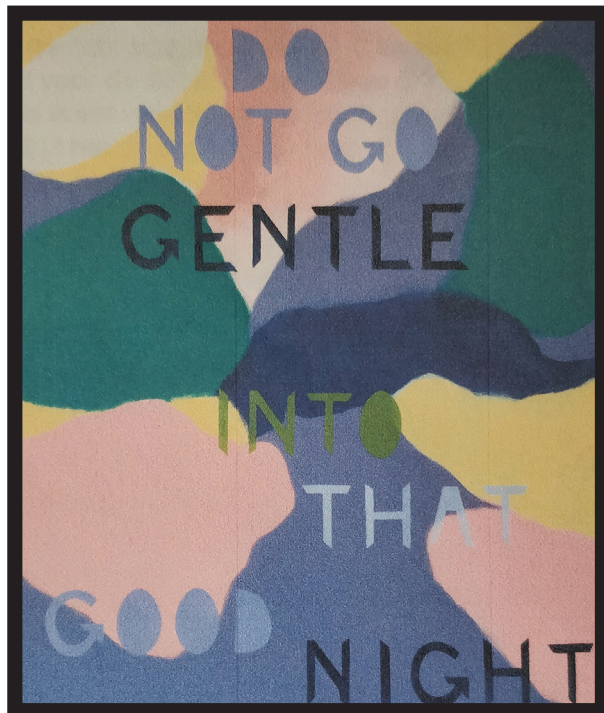
DO NOT GO GENTLE. KIM VAN NORREN.

1 november 2018 – 17 maart 2019

In de Grote Zaal opende op 1 november 2018 de solotentoonstelling van Kim van Norren, *Do not go gentle*. De beeldend kunstenaar schildert met teksten in kleurrijke schilderijen. Doorgaans verwijst Van Norren naar zware begrippen als lijden, strijd en de dood, maar ook naar onmogelijke liefde en verlangen. Zij doet dat met een verrassende lichtheid. Speciaal voor deze expositie maakte Van Norren drie nieuwe werken die waren geïnspireerd op het beroemde gedicht 'Do not go gentle into that good night' (1951) van Dylan Thomas.

Audiofragmenten maakten deel uit van de totaalbeleving. Aan de grote wand hing een selectie van dertig bestaande werken van de kunstenaar, gebaseerd op tekstfragmenten van songs van bijvoorbeeld David Bowie, Beyoncé en Leonard Cohen.

Van Norren won in 2010 de Koninklijke Prijs voor de Vrije Schilderkunst en haar werk bevindt zich in verschillende museum- en bedrijfscollecties. Stadsdichter van Rotterdam en muzikant Arie van der Krogt hield bij de opening een voordracht van zijn Nederlandse vertaling van het gedicht *Do not go gentle into that good night*.

DE LAATSTE AAI NAAR 2019

Het museum wilde in 2018 de grote tentoonstelling *De Laatste Aai – eerbetoon aan dode dieren* organiseren, maar kreeg de financiering niet rond. Voor een dergelijk project is externe financiering van de cultuurfondsen onontbeerlijk. Dit was een enorme tegenvaller. Voor een klein museum als Tot Zover is het dan niet mogelijk om een alternatief te vinden met vergelijkbaar budget en vergelijkbare impact (en marketingbudget). We zijn zeer tevreden met de alternatieven (*Best of Class 2* en *Kim van Norren*, plus het verlengen van *10TZ*), maar betreuren het feit dat er weinig extra publiek te trekken was. Het projectplan van *De Laatste Aai* is voorgelegd aan twee deskundigen en men vond het een goed plan, al waren er enkele aanmerkingen en suggesties. In 2019 wordt er opnieuw subsidie aangevraagd voor een (aangepast) projectplan voor *De Laatste Aai*.

KENNISCENTRUM EN EDUCATIE

Het museum ontsluit de eigen collectie en deelt kennis met vakgenoten, uitvaartbranche en een breder publiek. Het museum is een plek van kennisdeling en (wetenschappelijke) ontmoeting met verschillende stakeholders. Het ontwikkelt - vraag gestuurd - onderwijsmiddelen op een wijze die relevant is en schaalbaar.

CULTUUREDUCATIE IN HET MUSEUM

In 2018 bezochten 284 scholieren het museum in groepsverband. Zij kwamen zonder uitzondering van het ROC, een gegeven waar andere musea jaloers op zijn. Er is geen actief wervingsbeleid om klassen uit het primair onderwijs of overig voortgezet onderwijs naar het museum te trekken. Daarvoor ontbreekt het aan menskracht en urgentie. De educatieve inspanningen zijn gericht op een digitaal aanbod. Indien het onderwerp en de projectfinanciering zich ervoor lenen is het de ambitie om lessen bij tentoonstellingen aan te bieden.

DOODGEWOON IN DE KLAS – MARKETINGCAMPAGNE

Het meerjarige project *Tot Zover: leeromgeving over de dood* (2016) ging in 2018 zijn tweede fase in. Eind mei 2018 werd *Doodgewoon in de klas* voor het eerst onder de aandacht gebracht met een marketingcampagne. *Doodgewoon in de Klas* is de digitale lesomgeving voor groep 7 en 8 van het

basisonderwijs. Het doel van het lesmateriaal is om de dood uit de taboesfeer te halen en leerkrachten concrete handvatten te geven om met het onderwerp in hun klas aan de slag te gaan. In samenwerking met Podium is een fysieke mailing verstuurd naar alle circa 7.700 basisscholen in Nederland. Met een brief en frisse flyer gericht aan de bovenbouwcoördinator wekten we de interesse van de leerkrachten, op een moment dat de projectkeuzes voor het volgende schooljaar gemaakt werden. Aanvullend hierop werd online promotie ingezet gericht op de meest bezochte docentenportals, zoals schoolbordportaal.

De lesomgeving wordt kosteloos en zonder inlog aangeboden. Exacte gebruikscijfers zijn hierdoor lastig te geven. Monitoring van de website doodgewoonindeklas.nl via google analytics toont wel een flinke stijging in het aantal online gebruikers (2018: 2.800) en sessies (2018: 3.500). Voor daadwerkelijke lessen gaan we uit van kwalitatieve sessies met een tijdsduur tussen 20-55 minuten. In 2017 telden we 23 dergelijke sessies. In 2018 waren dit 65 sessies, een stijging van 200%.

DOODGEWOON IN DE KLAS – GASTSPREKERS

Als aanvulling op de digitale lesstof van *Doodgewoon in de klas* kunnen leerkrachten een gastles boeken met iemand uit de uitvaartbranche of een ander beroep rondom de dood. Museum Tot Zover bemiddelt en biedt didactische ondersteuning d.m.v. een training. De pilot *Gastles in de klas*

(2017) werd in 2018 geëvalueerd. Er waren in 2018 slechts twee concrete aanvragen van scholen. Maar de positieve feedback van scholen en ambassadeurs was doorslaggevend. Om sowieso aan potentiële aanvragen in de toekomst te kunnen voldoen was een betere landelijke dekking en spreiding van gastsprekers noodzakelijk. Aan een tweede trainingsdag in september 2018 deden 35 mensen mee. Hiermee kwam het totaal aantal gastsprekers op 51. In Zeeland, Drenthe en Groningen komen we nog ambassadeurs tekort.

BIBLIOTHEEK EN WEBSITE

Onze vakbibliotheek is met ca. 2.000 banden een waardevol instrument voor onderzoek en kennisoverdracht en vormt een basis voor het museale kenniscentrum over Nederlandse uitvaartcultuur. In 2018 is de schenking van kunstenaar en verzamelaar Meinbert Gozewijn van Soest aan de collectie toegevoegd, ca. 200 banden. De online scriptiedatabase is in 2018 verder uitgebreid en telt nu ruim 150 BA- en MA scripties uit Nederland en Vlaanderen. De museum-informatiespecialist, een vrijwilligersfunctie, begeleidde in 2018 negen belangstellenden in hun literatuuronderzoek naar een aan de dood gerelateerd onderwerp. Deze groep bestond uit studenten, wetenschappers en onderzoeksjournalisten.

STAKEHOLDERS EN SAMENWERKING

Op basis van de culturele impact van de museale presentaties en de rol als kenniscentrum, werkte het museum in 2018 samen met verschillende partners in binnen- en buitenland: Museum für Sepulkralkultur (DE), Literair Platform Watershed (Eindhoven), Willem de Kooning Academie (Rotterdam), Reinwardt Academie (AHK), VOX-POP (Faculteit Geesteswetenschappen UVA), de Linnaeusboekhandel, Stichting De Rode Loper op School, het OAM (overleg Amsterdamse Musea) en Salon de Museologie. Daarnaast is het museum ook een instrument voor wetenschappers voor de valorisatie van hun onderzoek en vormt het netwerk van het museum een belangrijke bron van onderzoek en artistieke producties. Academische partners zijn Tilburg University en Radboud Universiteit. De meest in het oog springende activiteiten in 2018 waren:

- Museum Tot Zover is partner en penvoerder van de Funeraire Academie, een platform dat kennisuitwisseling tussen wetenschap en uitvaartbranche in Nederland stimuleert en faciliteert. Andere partners zijn Tilburg University, Radboud universiteit en DELA. Onder de vlag van Funeraire Academie organiseerde Museum Tot Zover in 2018 een symposium en workshop.
- Museum Tot Zover adviseert bij *Project Nedergraf* dat beoogt een database te realiseren ten behoeve van funerair onderzoek, in het bijzonder onderzoek naar grafcultuur, in Nederland. Een initiatief van Meertens Instituut en Rijksuniversiteit Groningen.
- Museum Tot Zover adviseert het Museum für Sepulkralkultur (Kassel, DE) bij toekomstbeleid en verbouwing huidige museumonderkomen.

- Museum Tot Zover ondersteunde de nai010 publicatie *Goodbye Architecture* (2018). Het eerste boek waarin de architectuur van crematoria in Europa uitgebreid in beeld wordt gebracht. Laura Cramwinckel, projectleider kenniscentrum, schreef een essay en zat in de focusgroep.
- Museum Tot Zover participeert in DONE, de leesgroep voor Doodsonderzoekers Nederland, een initiatief van Tilburg University najaar 2018.
- Museum Tot Zover was ondersteunend partner in het #Crowdfunding project Verhalen van Verlies van onderzoeker Judith Peters aan de Radboud Universiteit Nijmegen.
- Museum Tot Zover werkte samen met de Reinwardt Academie aan de lesmodule 'implementatie' voor derdejaarsstudenten Cultureel Erfgoed, i.s.m. Laurie Faro, onderzoeker naar Kinderen en Rituelen aan Tilburg University.

FUNERAIRE ACADEMIE

Op 18 april 2018 organiseerde Museum Tot Zover i.s.m. Tilburg University het symposium *De Uitvaart - daar zit muziek in!* Dit was een Funeraire Academie-bijeenkomst op locatie van de Zuiderbegraafplaats Rotterdam. Op deze zonnige middag gingen ca. 120 deskundigen uit de academische en funeraire wereld met elkaar in gesprek over de muzikale omgang met de dood in het algemeen en muziek bij uitvaarten in het bijzonder.

Op 15 november vond een tweede Funeraire Academie-activiteit plaats, ditmaal op locatie van het Van Abbemuseum in Eindhoven. In De Studio werd voor een groep van 30 uitvaartprofessionals een speciale workshop 'grensverkenningen' georganiseerd onder leiding van Ria van de Brandt, Radboud Universiteit. Deze workshop bood reflectie op de eigen professionele identiteit, grenzen en beperkingen. Van beide events werd online een uitgebreid verslag gepubliceerd.

In 2018 zag de publicatiereeks 'Funeraire Academie Teksten' het licht. Hierin worden teksten en presentaties verzameld die zijn geschreven op verzoek van de Funeraire Academie. Deze worden gepubliceerd op basis van open access en zijn dus voor iedereen vrij toegankelijk.

De eerder vermelde online scriptie database wordt mede onder de vlag van de Funeraire Academie georganiseerd. In de externe academische agenda van de Funeraire Academie worden aan de dood gerelateerde kennisbijeenkomsten van andere academische organisaties verzameld en kenbaar gemaakt. In 2018 waren dat er circa acht per kwartaal.

PUBLIEKSACTIVITEITEN

In 2018 werden bijzonder veel activiteiten georganiseerd. Met speciale events kun je doelgericht groepen aan je binden en bijzondere ontmoetingen bewerkstelligen. Dit maakt de impact groot. De organisatie ervan kost verhoudingsgewijs wel veel tijd en aandacht. Tot Zover initieerde 13 events in eigen huis en ook twee activiteiten met de Funeraire Academie op andere plaatsen. Daarnaast participeerde Tot Zover met lezingen in symposia van derden. We lichten hieronder een aantal activiteiten toe.

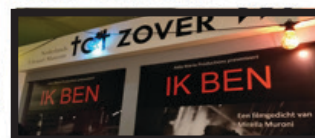
Samen met de Linnaeusboekhandel in Amsterdam Oost zijn we begonnen met een serie 'koffie- en cakelezingen', gericht op buurtbewoners; op zondagochtend kan men elk kwartaal een lezing bijwonen.

Uiteraard zorgen we voor cake bij de koffie. De lezingen staan in het teken van de dood en een recent verschenen boek. De aftrap werd gedaan door gynaecoloog en auteur Mieke Kerkhof in de Tuinzaal (sep 2018). Daarna was het de beurt aan Marion Bloem. Omdat de inschrijving zo snel ging, werd uitgeweken naar de Grote Zaal, waar 80 belangstellenden een prachtige ervaring kregen (nov 2018).

Het grootste event in 2018 was de Museumnacht. In 2017 deed Tot Zover voor het eerst mee en won direct de n8 Award. Dit jaar waren het programma en de organisatie beter, al bleef het aantal deelnemers iets achter. Er waren drie onderdelen. De *grave poetry walk*, de hit van 2017, was er weer, maar in een nieuwe jas. Nu werd het verzorgd door de schrijvers van Watershed. Theo Sieben verzorgde in de Grote Zaal de *death-song-sing-a-long*: de bezoekers zongen luidkeels mee met bekende liedjes over de dood. Kunstenaar Kim van Norren hielp tijdens een creatieve workshop bezoekers om een eigen 'Kim van Norren' te maken.

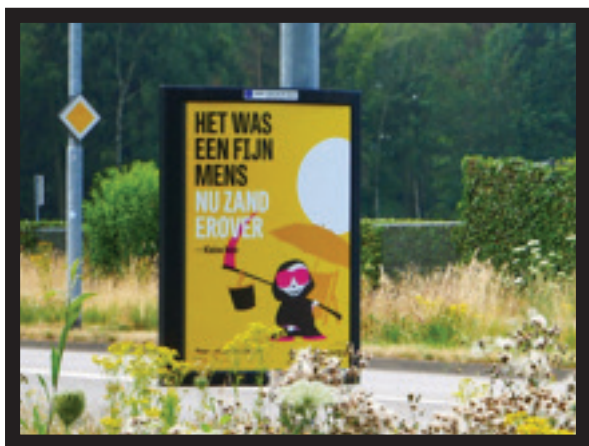
Op 29 november organiseerden we met VOX-POP, de creatieve ruimte van de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam, een uitverkocht avondsymposium 'Doodgewoon' in onze Grote Zaal. VOX-POP stelde een speels programma samen voor Museum Tot Zover waarin de dood vanuit de verschillende geesteswetenschappelijke disciplines werd belicht. Het programma bestond uit, lezingen, theater, poëzie en een Q&A met twee kunstenaars. Het grootste deel werd uitgevoerd door studenten geesteswetenschappen.

Er vond in december 2018 nog een tweede diner plaats, de reguliere Tot Zover Tafel: gasten uit ons netwerk (bestuur, sponsors, creatieven) dineerden samen en voerden aan tafel gesprekken met mensen die ze anders niet zo snel zouden tegenkomen. Theo Sieben verzorgde een *death-song-sing-a-long*.

Heel bijzonder was de première van het filmgedicht IK BEN van Mirella Muroli op 13 december. De Grote Zaal was voor de gelegenheid als filmzaal ingericht. Onder de genodigden was een keur van mensen uit de creatieve sector. De korte film was geselecteerd voor EYE International en zal in 2019 gedurende drie maanden in het museum te zien zijn.

KLEINE HEIN OP REIS POSTERCAMPAGNE NOV 2017 – NOV 2018

In 2017 won Tot Zover de prijs van het Centercom Subsidie Fonds. Door het winnen van deze prijs werd er twaalf maanden lang 12.000 gratis A0-posters verspreid door heel Nederland t.w.v. 50.000. Speciaal voor deze prijsvraag werd de 'Kleine Hein op reis-campagne' bedacht. Doel was mensen in het jachtige leven van alledag aan te zetten tot reflectie op sterfelijkheid. Dat deden we op lichtvoetige wijze en vriendelijk verpakt. Onze museum-mascotte Kleine Hein had elk seizoen een andere boodschap. Op de website van het museum werd

de campagne verder toegelicht en ondersteund met een achtergrondverhaal a.d.h.v. een collectie item. Er was een deelnemersactie aan gekoppeld. We riepen mensen op om foto's van de in Nederland gespotte Kleine Hein online te delen en naar ons toe te sturen.

Deze Kleine Hein-campagne was een uitstekende en toegankelijke manier om de naamsbekendheid van het museum te vergroten en om mensen te laten nadenken over dood, sterfelijkheid en rouw, passend dus bij de doelstelling van het museum. Er kwamen veel reacties binnen en ook online verschenen er commentaren in blogs en lokale kranten. Kan dat wel, een affiche over de dood in het openbaar? De meeste reacties waren zeer positief maar er waren ook negatieve reacties, vooral uit plaatsen in de Nederlandse 'bible belt'. Met de klagers werd netjes over onze beweegredenen gecorrespondeerd. Er kwamen ook twee klachten via de Reclame Code Commissie, maar de Commissie nam ze, na een eerste verweer door Tot Zover, niet in behandeling. In Ede werden de posters verwijderd op last van de gemeente, helaas voordat wij er erg in hadden. De posters en ansichtkaarten werden ook veel besteld en verkocht. In het museum waren (en zijn) de Kleine Hein ansichtkaarten met de campagneteksten blijvend te koop.

TOT ZOVER IN DE PERS

De dood is een aantrekkelijk thema voor de pers. Ook dit jaar is het museum in veel media genoemd. Tot Zover fungeert steeds meer als onafhankelijke expert. Twee maal werd de directeur door Een Vandaag geïnterviewd en eenmaal door het NOS Journaal. Ook kranten en radio kwamen regelmatig langs. Trouw besteedde aandacht aan Doodgewoon in de Klas. Aan de tentoonstelling van Kim van Norren wijdde het Parool een mooi en groot artikel. Uiteraard is er nog altijd veel aandacht voor het museum in de uitvaartpers. Guus Sluiter continueerde de maandelijkse 'Kijk op Kunst' column in Brancheblad Uitvaartzorg. Deze column verschijnt sinds het voorjaar 2018 in full-color a4 formaat. Nieuw in 2018 was de vaste rubriek in Brancheblad Uitvaartzorg waarbij Laura Cramwinckel namens Museum Tot Zover en de Funeraire Academie een onderzoek bespreekt uit de online scriptiedatabase.

COLLECTIE (VERWERVING, BEHOUD EN BEHEER)

Er is gewerkt aan ideeën en een plan voor aanpassingen aan de vaste presentatie. Het indienen van subsidieaanvragen zal geschieden in 2019. De collectieploeg werkt het hele jaar aan registratie en opslag. Vanwege de instabiliteit van het platform waarop het Adlib-programma draaide, is er gekozen voor een nieuw systeem (SQL). Er is tevens geïnvesteerd in een derde licentie. De collectieploeg heeft sterke behoefte aan een kundige leidinggevende. Die was gevonden, maar was vanwege het vinden van betaald werk ook snel weer weg. Overigens is de collectie eigendom van de Stichting Funerair Erfgoed, dat zijn collectie in langdurig bruikleen heeft gegeven aan de Stichting Nederlands Uitvaartmuseum. Dit is een veiligheidsconstructie, een garantie om te zorgen dat de collectie bij elkaar blijft.

NIEUWE AANWINSTEN

Ondanks het geringe aankoopbudget werden verschillende werken verworven, vooral door schenking. We denken dat de aandacht voor schenkingen dit jaar groter was dan normaal vanwege de tentoonstelling 10 jaar verzamelen. Het gaat o.a. om:

- Bianca Siermans, *Eenzame uitvaart van meneer H. de V. op begraafplaats St. Barbara, Amsterdam, maandag 13 augustus 2012. Dichter van dienst: F. Starik*, 5 fotoprints op mdf (45 x 45 cm) [schenking fotograaf]
- Urn-altaar in taartvorm (keramiek), waarin een urn met de as van Guus Vleugel (1932-1998) werd bewaard, ontworpen door Guusje Beverdam in 1998 [Gerard van Heusden]
- 28 kleurenfoto's (C-prints) uit de serie *Dan liever de lucht in. Crematoriumterreinen in Nederland (2005)* van fotograaf Karel Hendrik Maat (Vlaardingen, 21 november 1934 – Alphen aan den Rijn, 4 maart 2016). De foto's zijn opgeplakt op aluminium op het formaat van 50 x 50 cm, zonder lijst [Marileen Maat]
- 12 grafzerken van het oude dierenasiel aan de Polderweg [Gemeente Amsterdam]
- Dasha Elfring/Stilbeeld uitvaartfotografie, Haarlem, Mees van der Storm (2012-2012) met zijn moeder Eiske / Mees van der Storm (2012-2012) met zijn zusjes Linde en Roos, beide print en digitale foto, 2012 [fotograaf]

- Diverse foto's en miniatuur-lijkwagentjes uit de collectie van wijlen F. Starik [Vrouwkje Tuinman]
- Een lijstje met daarin een dwarsdoorsnede van de navelstreng van Mirte Adriana Christina Anna, geboren op 8 mei 2017 [Jeroen Bosch Ziekenhuis, Den Bosch]
- Een antieke draagbaar voor kinderen, afkomstig van de begraafplaats van Tjalleberd (Friesland)[particulier]
- Ongevallenbak (circa 1960) en aflegtafel op wieltjes [Vervaart Uitvaartverzorging]
- Post-mortemfoto met bidprentje van Huub Parlevliet, 1944 (broertje schenkster)[particulier]
- Rijdende baar van het Gemeenteziekenhuis Bergweg te Rotterdam [Hans Becker]
- Historische lijkstaf en verzameling opgegraven kistbeslag (Meinbert Gozewijn van Soest/ stichting reliekenmuseum)
- Een unieke uitvaartset van Playmobil (2017). Custom made door Jurgen te Veldhuis, playmobielverzamelaar en werkplaatschef van Huiskamp Carrosserie te Winterswijk.

AVG

In verband met de wetsverandering is in 2018 hard gewerkt aan de zogeheten AVG. Adresbestanden zijn geïnventariseerd en opgeschoond, er zijn overzichten gemaakt en verwerkersovereenkomsten gesloten, de privacyverklaring op de website is aangepast en veel documenten zijn vernietigd. Het beheer van persoonsgegevens vergt overigens regelmatige aandacht.

ONDERTEKENING

Namens het bestuur:

Origineel getekend door:

Voorzitter

De heer drs. E. Doeve

Penningmeester

De heer N.W. de Boer

Secretaris

De heer drs. A.J.A. Wiechmann

HET WAS EEN FIJN MENS NU ZAND EROVER

— Kleine Hein

4. BALANS PER 31 DECEMBER 2018 NA VERWERKING RESULTAAT

	31 december 2018		31 december 2017	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Materiële vaste activa				
Museum collectie	P.M.		P.M.	
Museum vaste presentatie	362		362	
Bibliotheek	305		305	
Meubilair en inventaris	4.602		5.632	
Audiovisuele apparatuur	1.438		1.820	
		6.707		8.119
Vorraad		5.484		6.271
Vorderingen				
Nog te vorderen omzetbelasting	4.823		0	
Overige vorderingen	5.267		4.437	
		10.090		4.437
Liquide middelen		148.928		111.364
		171.209		130.191
PASSIVA				
Eigen vermogen				
		113.172		101.915
Kortlopende schulden				
Nog te betalen loonbelasting	8.430		6.108	
Crediteuren	11.372		11.657	
Overige schulden	38.235		10.511	
		58.037		28.276
		171.209		130.191

5. STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2018

	2018	Begroting 2018	2017
	€	€	€
Opbrengsten			
Donaties	180.995	203.500	178.733
Entreegelden	12.004	18.143	14.579
Tentoonstellingen	32.723	24.500	47.275
Verkoop catalogi, boeken e.d.	3.679	6.216	3.917
Subsidies	116.090	114.487	114.487
	345.491	366.846	358.991
Inkoopwaarde van verkopen	2.135	2.050	4.793
Brutowinst	343.356	364.796	354.198
Bedrijfslasten			
Salaris	186.342	176.487	165.645
Afschrijvingen	1.412	800	1.121
Bestuur	265	1.500	322
Huisvesting	34.280	49.600	37.585
Vaste presentatie	4.354	10.500	2.490
Tentoonstellingen	33.026	35.000	21.144
Fondsenwerving	4.635	1.000	1.030
Overige bedrijfslasten	67.785	79.490	61.898
	332.099	354.377	291.235
Resultaat	11.257	10.419	62.963
Financiële baten en lasten			
Rente	0	20	1
Resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening	11.257	10.439	62.964
Resultaatsbestemming			
Toevoegen aan algemene reserve	0	10.439	62.964
Toevoegen aan bestemmingsreserve	11.257	0	0
	11.257	10.439	62.964

6.KASSTROOMOVERZICHT

	31 december 2018		31 december 2017	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Bedrijfsresultaat		11.257		62.963
Aanpassing voor (geen kasstroom) Afschrijvingen		1.412		1.121
Mutatie Werkkapitaal				
Kortlopende vorderingen	(4.866)		7.587	
Kortlopende schulden	29.761		(76.587)	
Interest	0		1	
		24.895		(68.999)
Kasstroom uit investerings-activiteiten				
Investerings materiële vaste activa	0		(1.911)	
		0		(1.911)
Netto kasstroom		37.564		(6.826)
Liquide middelen	01-01-2018	111.364	01-01-2017	118.190
Liquide middelen	31-12-2018	148.928	31-12-2017	111.364
Mutatie		37.564		(6.826)

7. TOELICHTING

7.1 ALGEMEEN

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

ALGEMEEN

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met RJ 640. De activa en passiva, waarvan de waardering niet specifiek in deze toelichting is vermeld, zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Het Museum is op 20 december 2007 geopend en heeft als statutaire zetel en vestigingsplaats Amsterdam. De Stichting heeft ten doel mensen aan te zetten tot reflectie op dood, sterfelijkheid en rouw, en mensen te informeren over geschiedenis, heden en toekomst van uitvaartculturen, en dit zowel binnen als buiten het geëxploiteerde museum.

MATERIËLE VASTE ACTIVA

De waardering van de museumcollectie is op basis van reële waarde. Deze reële waarde is bepaald op P.M. De Museale vaste presentatie en Bibliotheek worden gewaardeerd tegen historische kostprijs en hierop wordt niet afgeschreven. De overige materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingprijs of vervaardigingsprijs verminderd met per categorie vastgestelde, lineair bepaalde afschrijvingen. De afschrijvingstermijn voor meubilair en inventaris bedraagt 7 jaar en voor de audiovisuele apparatuur 5 jaar. Op de museumcollectie wordt niet afgeschreven.

VOORRAAD

De winkelvoorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere netto-opbrengstwaarde. Deze lagere netto-opbrengstwaarde wordt bepaald door individuele beoordeling van de voorraden.

BELASTINGEN

De vorderingen onder Belastingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

OVERIGE VORDERINGEN

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien niet nader toegelicht staan deze ter vrije beschikking.

KORTLOPENDE SCHULDEN

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

Daar waar geen sprake is van (dis)agio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde.

RESULTAATBEPALING

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en verrichte diensten enerzijds, en anderzijds de kosten en andere lasten van het jaar, gewaardeerd tegen historische kostprijzen.

7.2 TOELICHTING OP DE BALANS

7.2.1 MATERIËLE VASTE ACTIVA

	2018	2017
Vaste Presentatie	€	€
Boekwaarde per 1 januari	362	362
Aanschaffingen	0	0
	362	362
Afschrijvingen	0	0
Boekwaarde 31 december	362	362

	€	€
Bibliotheek		
Boekwaarde per 1 januari	305	305
Aanschaffingen	0	0
	305	305
Afschrijvingen	0	0
Boekwaarde 31 december	305	305

	2018	2017
Meubilair & Inventaris	€	€
Boekwaarde per 1 januari	5.632	6.662
Aanschaffingen	0	0
	5.632	6.662
Afschrijvingen	1.030	1.030
Boekwaarde 31 december	4.602	5.632

	€	€
Audiovisuele apparatuur		
Boekwaarde per 1 januari	1.820	0
Aanschaffingen	0	1.911
	1.820	1.911
Afschrijvingen	382	91
Boekwaarde 31 december	1.438	1.820

7.2.2 VORDERINGEN

	€	€
Overige vorderingen		
Debiteuren	2.453	1.327
Overige	2.814	3.111
Stand per 31 december	5.267	4.437

	€	€
Liquide middelen		
Kas	199	218
ABN AMRO bestuurrekening	146.807	110.574
ABN AMRO bestuurspaarrekening	572	572
Gelden onderweg	1.350	0
Stand per 31 december	148.928	111.364

De materiële vaste activa zijn verzekerd voor een bedrag van € 50.000,-.

PASSIVA

7.2.3 EIGEN VERMOGEN

	2018	2017
Algemene Reserve	€	€
Stand per 1 januari	71.915	8.951
Resultaatsbestemming	0	62.964
Stand per 31 december	71.915	71.915

Het voorstel van het bestuur om het resultaat over 2018 toe te voegen aan de algemene reserve, is als zodanig in de balans verwerkt.

	€	€
Continuïteitsreserve		
Stand per 1 januari	30.000	30.000
Resultaatsbestemming	0	0
Stand per 31 december	30.000	30.000

Om in de toekomst bijzondere aankopen, noodzakelijk onderhoud of tegenvallers op te kunnen vangen is in 2009 door het bestuur besloten een continuïteitsreserve op te bouwen. Gedurende de afgelopen jaren heeft geen dotatie of onttrekking plaatsgevonden.

	€	€
Bestemmingsreserve		
Stand per 1 januari	0	0
Mutatie	11.257	0
Stand per 31 december	11.257	0

Om in de toekomst fondsenwerving te kunnen bekostigen is in 2018 door het bestuur besloten een bestemmingsreserve op te bouwen.

VOORSTEL TOT RESULTAATBESTEMMING

Voorgesteld wordt het resultaat na belastingen als volgt te verdelen:

Toevoegen aan bestemmingsreserve	€ 11.257
	€ 11.257

Dit voorstel is reeds in de jaarrekening verwerkt.

7.2.4 KORTLOPENDE SCHULDEN

	2018	2017
Overige schulden	€	€
Accountantskosten	4.035	6,921
Kosten kenniscentrum uit subsidie	28.605	0
Nettolonen	2.125	633
Gemeente Amsterdam	3.470	0
Diversen	0	2.957
Stand per 31 december	38.235	10.511

7.3 NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

HUURVERPLICHTINGEN

1. Met ingang van 1 januari 2013 is er bij Stichting Museum Nienoord te Leek een depotruimte van 170,60 m² gehuurd. De huur over 2018 bedraagt € 10.096,- per jaar inclusief BTW. Jaarlijks, voor het eerst op 1 januari 2014, wordt de huur geïndexeerd op basis van CPI-werknemers laag (2013=100).

2. Met ingang van 2007 is een huurovereenkomst aangegaan met de Gemeente Amsterdam, Stadsdeel Oost- Waterschapsmeer. In deze overeenkomst is opgenomen dat vanaf 1 oktober 2007 de huurder de huurprijs voor 25% in geld voldoet en voor 75% in natura. De betaling in natura vindt plaats door het leveren van het dagelijks onderhoud en reiniging van het pand en dat er iemand aanwezig is elke dag van 9 tot 17 uur. De waarde van de door huurder aan verhuurder te leveren diensten wordt tussen partijen vastgesteld op 75% van de huurprijs. Huurder voldoet de omzetbelasting die verschuldigd is over de huurprijs, voor zover deze in natura is verschuldigd, aan verhuurder in geld gelijktijdig met de betaling van huurprijs voor zover deze in geld moet worden voldaan. Met omzetbelasting wordt voor de werking van deze bepaling gelijkgesteld de afzonderlijke vergoeding voor omzetbelasting die in rekening wordt gebracht in de huurprijs indien geen met omzet belaste verhuur wordt overeengekomen of indien niet meer met omzetbelasting mag worden verhuurd, terwijl partijen dat wel waren overeengekomen. De kans dat de Belastingdienst zich op

het standpunt stelt dat de dienstverlening meer of minder waard is dan 75% van de huurprijs, is voor rekening van verhuurder en zal derhalve niet leiden tot verrekening met huurder. Deze overeenkomst moet, voor wat de verbintenissen tot levering en afname van diensten betreft, worden beschouwd als een overeenkomst van opdracht. Verhuurder zal gerechtigd zijn te verlangen dat met ingang van 1 januari 2009 of met ingang van 1 januari van elk tweede daaropvolgende jaar, huurder de huurprijs voor een groter gedeelte dan 25% (oplopend tot en met 100%) in geld dient te voldoen, indien verhuurder zulks tenminste zes maanden voorafgaand aan die datum schriftelijk aan huurder heeft medegedeeld.

BRUIKLEEN

De stichting heeft in bruikleen ontvangen een museumcollectie van Stichting Funerair Erfgoed. Hiervan is een bruikleenovereenkomst opgesteld gedateerd op 18 maart 2006 met een looptijd van 25 jaar.

7.4 TOELICHTING OP DE REKENING VAN BATEN EN LASTEN

BATEN

	2018	Begroting 2018	2017
	€	€	€
Opbrengsten			
Donaties	180.995	203.500	178.733
Entreegelden	12.004	18.143	14.579
Tentoonstellingen	32.723	24.500	47.275
Verkoop catalogi, boeken e.d.	3.679	6.216	3.917
Subsidies	116.090	114.487	114.487
	345.491	366.846	358.991
Brutowinst	345.491	366.846	358.991

De totale baten zijn circa € 22.000 lager dan begroot, wat voornamelijk wordt verklaard door lagere donateursbijdragen. Er zijn geen nieuwe sponsors geworven en drie sponsors hebben zich teruggetrokken. Daarnaast hebben enkele grote donateurs zich afgemeld. Verder wordt de lagere baten verklaard door minder entreegelden. Vanwege het ontbreken van een grote tentoonstelling is het aantal bezoekers lager dan verwacht gebleven.

LASTEN

	2018	Begroting 2018	2017
Personeel	€	€	€
Salarissen	150.842	133.339	134.929
Sociale lasten	35.500	43.148	30.716
	186.342	174.487	165.645

PERSONEELSBEZETTING

Het aantal medewerkers in 2018 bedroeg 5 (2017: 5) en het aantal fte 2,85 (2017 : 2,65).

De personeelskosten zijn hoger dan begroot vanwege een beperkt grotere formatie t.o.v. vorig jaar.

	2018	Begroting 2018	2017
Specificatie bestuur	€	€	€
Bestuur	256	1.500	322
	256	1.500	322

De bestuurders hebben over het afgelopen jaar geen bezoldiging ontvangen.

	2018	Begroting 2018	2017
Huisvesting	€	€	€
Huur	21.912	27.400	26.270
Onderhoud	1.748	5.400	883
Beveiliging	1.653	3.200	981
Gemeentebelastingen	1.767	600	1.424
Gas, electria en water	7.200	13.000	8.027
	34.280	49.600	37.585

De huisvestingslasten waren inclusief BTW begroot, maar zijn exclusief BTW verantwoord met ingang van 2018.

	2018	Begroting 2018	2017
Overige bedrijfslasten	€	€	€
Overige personeelskosten	19.644	23.500	25.007
Marketing	13.162	11.000	0
Onderhoud collectie	800	7.300	1.756
Administratie	500	850	605
Automatisering	8.229	8.000	10.461
Accountant	9.623	7.500	10.126
Lidmaatschappen	1.888	2.800	2.527
Representatie (incl. Website)	2.980	6.000	2.176
Telefoonkosten	1.571	2.400	2.121
Verzekering	3.292	2.000	1.378
Porto	823	1.600	180
Drukwerk, kantoorartikelen, advertenties	2.699	3.300	3.221
Bank	558	390	497
Overige	2.016	2.850	1.843
	67.785	79.490	61.898

OVERIGE PERSONEELSKOSTEN

Het aantal vrijwilligers was lager dan vorig jaar en daarmee ook de vergoeding en bijbehorende reiskosten.

ONDERHOUD COLLECTIE

Er is veel minder uitgegeven aan depotmateriaal en restauraties en collectievorming. Doordat de net gevonden collectiebeheerder al weer snel vertrokken was, is er minder aandacht geweest voor de collectie.

REPRESENTATIE (INCL. WEBSITE)

Dit zijn uitsluitend kosten voor de website. Het onderhoud viel mee en we hebben er voor gekozen een bepaalde extra technische toevoeging niet te realiseren die wel begroot was.

ONDERTEKENING

Namens het bestuur:

Origineel getekend door:

Voorzitter

De heer drs. E. Doeve

Penningmeester

De heer N.W. de Boer

Secretaris

De heer drs. A.J.A. Wiechmann

8. OVERIGE GEGEVENS

8.1 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Op de volgende pagina's is de controleverklaring van CROP registeraccountants opgenomen.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de directeur en het bestuur van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum te Amsterdam
alsmede de Stichting Amsterdam Fonds voor de Kunst

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 Organisaties-zonder-winststreven (RJ 640);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de aan de subsidie verbonden verplichtingen zoals vastgelegd in de subsidiebeschikking van Stichting Amsterdam Fonds voor de Kunst met referentienummer: 2016.0134 in het kader van de Regeling vierjarige subsidies AFK 2017-2020.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2018;
2. de staat van baten en lasten over 2018;
3. kasstroomoverzicht 2018; en
4. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol Meerjarige Subsidies AFK Kunstenplanperiode 2017-2020 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Nederlands Uitvaartmuseum zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 Organisaties-zonder-winststreven en het Handboek Verantwoording Meerjarige Subsidies 2017-2020 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 Organisaties-zonder-winststreven en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 Organisaties-zonder-winststreven.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Richtlijn voor de jaarverslaggeving 640 Organisaties-zonder-winststreven. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen zoals het Handboek Verantwoording Meerjarige Subsidies 2017-2020. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van de relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de organisatie in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de

continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de organisatie te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol Meerjarige Subsidies AFK Kunstenplanperiode 2017-2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheids-eisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, van het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, die van materieel belang zijn, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Nieuwegein, 26 maart 2019

CROP registeraccountants

Origineel getekend door:

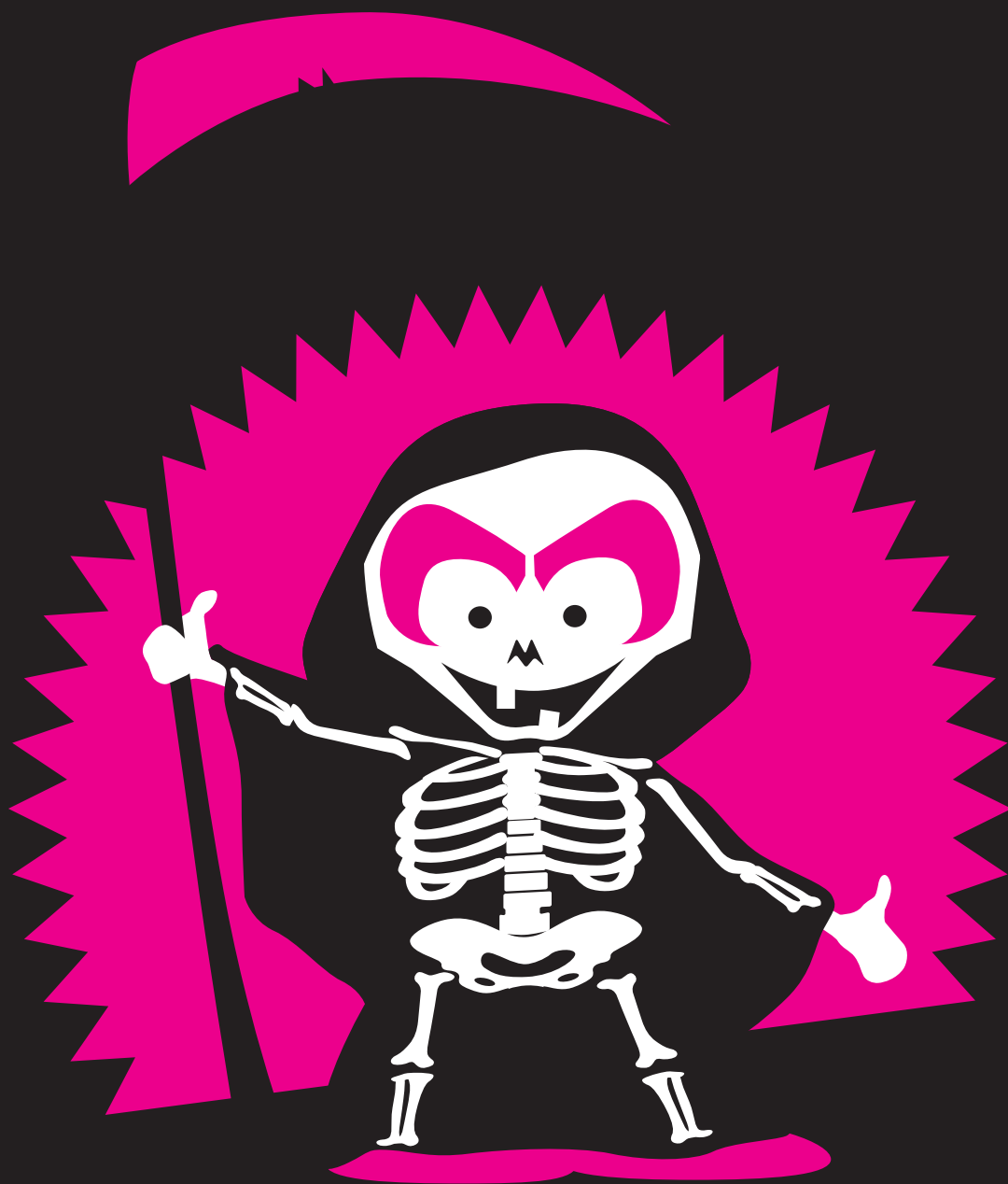
ir. A.K.A. Aartsen RA

9. BIJLAGE

Presenterende activiteiten

voorstellingen/ (film)vertoningen/ tentoonstellingen/lezingen	aantal activiteiten 2018 - begroot	aantal activiteiten 2018 - gerealiseerd	aantal bezoeken 2018 - begroot	aantal bezoeken 2018 - gerealiseerd
eigen programmering	14	19	5.080	3.876
ingehuurde programmering	0		0	
internationale (co)programmering	0		0	
commerciële verhuur	0		0	
buurtgerichte activiteiten	1	2	200	125
totaal programmering	15	21	5.280	4.001
totaal Amsterdam	15	19	4.355	3.846
digitale activiteiten	3	4	70.000	56.265
Cultuureducatie				
Schoolgebonden activiteiten				
binnen Amsterdam				
PO	9	0	225	0
VMBO	0	0	0	0
VO/ROC	39	19	450	274
S(V))	0	0	0	0
totaal	48	19	675	274
Schoolgebonden activiteiten				
buiten Amsterdam				
PO	0	68	0	1.911
VMBO	0	0	0	0
VO	0	0	0	0
S(V))	0	0	0	0
totaal	0	0	0	0
Niet-schoolgebonden activiteiten				
binnen Amsterdam				
PO	0	0	0	0
VMBO	0	0	0	0
VO	0	0	0	0
S(V))	0	0	0	0
totaal	0	0	0	0
Niet-schoolgebonden activiteiten				
buiten Amsterdam				
PO	0	0	0	0
VMBO	0	0	0	0
VO	0	0	0	0
S(V))	0	0	0	0
totaal	0	0	0	0
totaal Amsterdam	48	19	675	274
totaal buiten Amsterdam	0	0	0	0
digitale activiteiten	2	0	45.000	0

Nederlands
Uitvaart Museum

† tot ZOVER